

VRAGEN

door de leden van de raad gesteld overeenkomstig artikel 38 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad van de gemeente Groningen.

2011 – Nr. 52.

VRAGEN van de Partij voor de Dieren van de heer G.J. Kelder betreffende schadelijke gevolgen van straling.
(Binnengekomen: 8 juni 2011)

De Partij voor de Dieren fractie bestaat uit enthousiaste gebruikers van nieuwe en minder nieuwe vormen van draadloze technologie, van I-pad tot gsm en babyfoon. We vonden het dan ook opmerkelijk dat wij in één week kennis namen van drie berichten over de vermeend schadelijke gevolgen van straling. Het eerste bericht betrof nieuw wetenschappelijk bewijs over het verband tussen het verdwijnen van de bijen en straling

<http://tinyurl.com/5s52fhu> . Het tweede bericht betrof een artikel in de Gezinsbode, waarin een verband tussen de zieke kastanjes op de singels en straling werd gesuggereerd (Groninger Gezinsbode, 17 mei 2011). Verontrustender vonden wij het feit dat de Raad van Europa, een onafhankelijk adviesorgaan van de Europese Unie, een voorstel heeft ingediend om alle GSM telefoons en WIFI netwerken van scholen in de EU te bannen, zie bijvoorbeeld

<http://tinyurl.com/6de76jd> . Het voorstel kunt u hier vinden:

<http://tinyurl.com/6eoothk> .

Dit is de samenvatting:

“The potential dangers of electromagnetic fields and their effect on the environment

Report Committee on the Environment, Agriculture and Local and Regional Affairs
Rapporteur: Mr Jean HUSS, Luxembourg,

The potential health effects of the very low frequency of electromagnetic fields surrounding power lines and electrical devices are the subject of ongoing research and a significant amount of public debate. While electrical and electromagnetic fields in certain frequency bands have fully beneficial effects which are applied in medicine, other non-ionising frequencies, be they sourced from extremely low frequencies, power lines or certain high frequency waves used in the fields of radar, telecommunications and mobile telephony, appear to have more or less potentially harmful, non-thermal, biological effects on plants, insects and animals, as well as the human body when exposed to levels that are below the official threshold values. One must respect the precautionary principle and revise the current threshold values; waiting for high levels of scientific and clinical proof can lead to very high health and economic costs, as was the case in the past with asbestos, leaded petrol and tobacco.”

Volgens dit voorstel zijn er nu al zoveel aanwijzingen dat straling die binnen de wettelijke limieten blijft, mogelijk toch schadelijke gevolgen kan hebben voor planten, dieren en mensen, dat er niet langer gewacht moet worden met ingrijpen en dat blootstellingslimieten naar beneden moeten worden gebracht.

Van zeer recente aard (31 mei) is het bericht dat de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) besloten heeft om straling van mobiele telefoons als mogelijk kankerverwekkend te classificeren.¹

De Partij voor de Dieren vindt het gezien bovenstaande berichtgeving tijd worden dat ook de gemeente Groningen het onderwerp straling op de agenda zet. De materie blijkt complex en zeer veelomvattend te zijn. Wij zullen ons dan ook beperken tot enkele hoofdzaken.

De gemeente Alphen aan den Rijn blijkt zich al enige jaren bezig te houden met een mogelijk verband tussen straling (gemoduleerde hoogfrequente elektromagnetische velden) en zieke bomen. De gemeente constateerde in 2006 op diverse locaties voor haar onbekende boomaantastingen. Daaruit is onderzoek voortgekomen door Wageningen Universiteit en Researchcentrum en de Plantenziektkundige Dienst Wageningen, die in de periode 2007-2010 geen biologische oorzaak konden vinden. Onderzoek naar niet-biologische factoren, zoals straling en fijn stof, leek een logische volgende stap. De universiteit liet een persbericht uitgaan, zie bijlage 1.

Naar aanleiding van bovenstaande willen wij u graag de volgende vragen stellen.

1. In 2010 rapporteerde de Plantenziektkundige Dienst Wageningen dat 39% van alle bomen in Nederland is aangetast door onbekende boomaantastingen. Zijn deze onbekende boomaantastingen ook in Groningen gesignaleerd? Hebben de zieke kastanjabomen op de Praediniussingel en de Ubbo Emmiussingel ziekteverschijnselen die afwijken van het reguliere beeld van de kastanjeziekte?
2. De Stichting Stralingsarm Nederland heeft metingen laten uitvoeren op de singels om te kijken of de zieke bomen ook te maken hadden met een hoog stralingsnivo. Volgens hen bleek dat inderdaad zo te zijn en was de gemeten straling bijzonder hoog.² Tijdens de voorlichtingsavond over de zieke kastanjes 18 mei jl. deelde de samenvatter mee dat de gemeente het stralingsaspect mee zou nemen in het verder onderzoeken van deze zaak. Op welke wijze gaat u dat doen? Bent u bereid om zelf een onderzoek in te stellen naar de stralingswaarden op deze singels?
3. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft in samenwerking met Bomencentrum Nederland in Baarn op 18 februari 2011 een symposium georganiseerd: "Het effect van elektromagnetische straling op bomen". Wegens succes wordt het

¹ http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf en <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2672/Wetenschap-Gezondheid/article/detail/2439894/2011/05/31/WHO-Mobieltje-veroorzaakt-mogelijk-kanker.dhtml>

² U kunt het rapport hier vinden: <http://stopumts.nl/pdf/singelkastanjesmeting>

symposium op 17 juni herhaald.³ Eén van de sprekers is dhr. Goldsworthy, een gerespecteerd wetenschapper die al meer dan 30 jaar de biologische effecten van elektromagnetische velden onderzoekt.⁴ Het symposium is al snel, maar ziet u nog kans om een afgevaardigde van de gemeente Groningen naar dit symposium toe te laten gaan? Tijdens dit symposium zal de gemeente Alphen aan den Rijn opnieuw een oproep doen aan andere overheden om bij het Rijk op meer onderzoek aan te dringen. Bent u bereid deze oproep te ondersteunen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat u dat doen?

4. Het voorzorgsprincipe is een moreel en politiek principe dat stelt dat als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, maar er is geen wetenschappelijke consensus over die eventuele toekomstige schade, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of de maatregel. Met andere woorden: zolang er nog geen consensus bestaat over de onschadelijkheid van Wifi (en andere soorten straling) moet je er voorzichtig mee omgaan. Vele overheden adviseren inderdaad lagere blootstellingslimieten bij het stellen van normen voor straling. Opvallend is het advies van de Duitse overheid uit 2007 aan de gehele bevolking om zo weinig mogelijk gebruik te maken van Wifi (of Wlan).⁵ In dit licht beschouwd, hoe kijkt u aan tegen de plannen omtrent Draadloos Groningen, waarbij ook gebruik zou worden gemaakt van Wifi?
5. In bijlage 2 staat een kleine inleiding over blootstellingsnormen en internationale normen. Vele buitenlandse overheden, nationaal en regionaal, hebben de normen in hun gebied verlaagd. Ook op gemeentelijk niveau, zoals in Nederland Alphen aan den Rijn, gebeurt het een en ander. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat u zich serieus verdiept in deze problematiek en een visie hierop ontwikkelt, die ter bespreking aan de Raad wordt aangeboden. Bent u hiertoe bereid? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer zouden we die ongeveer tegemoet kunnen zien?

Het college beantwoordt de vragen als volgt:

Groningen, 28 juni 2011.

Er zijn de afgelopen jaren verschillende onderzoeken gedaan naar de effecten van UMTS-velden. Daarbij is tot nu toe geen verband gevonden tussen UMTS en gezondheidsklachten. Ook nu wordt nog nader onderzoek gedaan naar de effecten van elektromagnetische velden op de gezondheid.

Deze onderzoeken worden nauwgezet bestudeerd en beoordeeld door ondermeer de Gezondheidsraad (onafhankelijk adviesorgaan van de Rijksoverheid) en het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid.

Omdat elektromagnetische velden het menselijk lichaam kunnen opwarmen, beveelt de Europese Commissie zogeheten blootstellingslimieten aan. Ook de Nederlandse overheid gaat in de praktijk uit van deze blootstellingslimieten (ze zijn bijvoorbeeld opgenomen in het Antenneconvenant). Bij het vaststellen van de blootstellings-

³ <http://www.bomencentrumnederland.nl/kwekerij/symposiumomsstraling/0/32/40/>

⁴ Zie bijvoorbeeld <http://www.boomaantastingen.nl/march2011pg67891011.pdf>

⁵ <http://www.pressetext.com/news/20070801025>

limieten zijn ruime veiligheidsmarges ingebouwd. Deze marges zijn gebaseerd op het voorzorgsprincipe: de veilig geachte normen uit wetenschappelijk onderzoek zijn uit voorzorg minimaal een factor 50 verzwaaard.

In Nederland is het Agentschap Telecom belast met de controle en handhaving van de normen en verricht daarvoor metingen naar de sterkte van elektromagnetische velden. In het kader van de pilot Draadloos Groningen heeft dit Agentschap ook in Groningen diverse metingen uitgevoerd.

1. Wij hebben geen onbekende boomaantastingen in Groningen gesignaleerd. Wel komt het voor dat nader onderzoek naar slechter groeiende bomen soms geen eenduidige oorzaak voor een slechtere vitaliteit of aantasting aan het licht brengt. De kastanjeziekte aan de singels wijkt in zoverre af van het beeld elders in Nederland dat de ziekte zich hier niet alleen manifesteert op de stam, maar ook voor een deel in de kroon van de bomen. Tot nu toe hebben wij daarvoor geen verklaring. Verder is het zo dat de kastanjeziekte in Groningen zich nog uitbreidt terwijl deze in de rest van Nederland al over het hoogtepunt heen lijkt te zijn.
2. Wij hebben de meetresultaten uit het onderzoek van de Stichting Stralingsarm Nederland voorgelegd aan het Antennebureau van het Agentschap Telecom (belast met controle en handhaving van normen betreffende elektromagnetische velden). Daarbij werd duidelijk dat de door de Stichting Stralingsarm Nederland aangetroffen waarden ruimschoots binnen de daarvoor geldende landelijke normen vallen. Dit komt overeen met eerdere metingen die het Antennebureau de afgelopen jaren in het kader van de pilot Draadloos Groningen in onze gemeente heeft uitgevoerd. Wij zien dan ook geen aanleiding nader onderzoek in te stellen naar de stralingswaarden op de singels.
3. Wij zijn van mening dat op nationaal, Europees en internationaal niveau voldoende aandacht is voor de gevaren van straling. Zo worden onder andere langlopende door de EU gefinancierde onderzoeken uitgevoerd naar mogelijke gezondheidseffecten van UMTS. En zoals u in de inleiding bij uw vragen aangeeft, is ook de WHO alert op de mogelijke gezondheidseffecten van elektromagnetische velden. Op nationaal niveau worden de normen door de Gezondheidsraad op wetenschappelijke inhoud getoetst. Het in uw vragen genoemde onderzoek "Straling en bomen" is wetenschappelijk gezien nog zeer controversieel. We achten het daarom niet wenselijk een afvaardiging naar Baarn te sturen en de oproep van de gemeente Alphen aan de Rijn te ondersteunen. We vinden het zinvoller om landelijke normen en eventuele landelijke maatregelen af te wachten.
4. Het project Draadloos Groningen is stopgezet. Er zijn geen plannen voor verdere uitrol van draadloze netwerken door de gemeente Groningen. Overigens hebben metingen tijdens de pilot van Draadloos Groningen nauwelijks of geen verhoging van elektromagnetische veldsterkte aangetoond. De gemeten limieten waren ongeveer een factor 1000 onder de huidige, door de EU vastgestelde limieten. Wij zien geen aanleiding om onze standpunten ten aanzien van limieten voor blootstelling aan elektromagnetische velden aan te passen en wij zullen de landelijke normen en adviezen toepassen. Overigens hebben zowel wij als uw raad geen instrumenten om bronnen van deze elektromagnetische velden

aan te pakken: wifi is een vergunningsvrije en ongereguleerde frequentie, en plaatsing van GSM/UMTS antennes is in de wet geregeld.

5. Naar onze mening is een gemeente niet het bestuursniveau waarop blootstellingsnormen moeten worden vastgesteld: gemeenten hebben hiervoor onvoldoende kennis in huis. Een normering moet algemeen gelden en aanvaard zijn, tenminste op nationaal niveau, liever zelfs op internationaal niveau. Het is hoogst ongewenst om in gemeente X een andere norm te hanteren dan in gemeente Y. Dit zou bovendien de deur openlaten voor gemeenten om ruimere normen te hanteren. Ook hebben gemeenten geen instrumenten om andere dan de landelijke normen te handhaven. Enig afwijkend beleid zou in dat opzicht vooral symbolisch zijn. Wij zien daarom geen aanleiding om een eigen beleid te ontwikkelen en die aan uw raad ter bespreking aan te bieden.